

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті визначено нормативно-правову базу післядипломної освіти вчителів початкових класів. Уточнено поняття “методична підготовка учителів початкових класів”. Висвітлено принципи побудови, організації та реалізації методичної системи підготовки вчителів початкових класів.

Ключові слова: методична підготовка, методична підготовка вчителя початкових класів, післядипломна педагогічна освіта, функції післядипломної освіти, методична система підготовки вчителів.

Інноваційні тенденції суспільного розвитку України вимагають суттєвих якісних змін у змісті підготовки педагогічних кадрів нової генерації. Особливої актуальності ці питання набувають у зв'язку із затвердженням і впровадженням нових державних стандартів на різних рівнях освіти. Велике значення у вирішенні проблем професійного вдосконалення вчителів початкових класів має методична підготовка.

Теоретичною основою дослідження проблеми методичної підготовки педагогічних працівників стали концептуальні ідеї гуманістичної парадигми освіти (Г. Балл, Є. Барбіна, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, Ю. Мальований, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Сухомлинський та ін.); фундаментальні положення педагогіки вищої школи (О. Абдуліна, А. Алексюк, І. Бех, І. Зязюн, Л. Кондрашова, О. Пехота та ін.); наукові розробки професійної готовності вчителя (А. Капська, А. Ліненко, О. Мороз, С. Сисоева та ін.).

Професійне вдосконалення педагогічних працівників має бути безперервним і продовжуватися після здобуття вищої освіти, тобто в післядипломній освіті. Теоретичну основу дослідження також становлять психолого-педагогічні концепції саморозвитку вчителя (К. Абульханова-Славська, Г. Балл, Є. Барбіна, І. Бех, І. Зязюн, Г. Костюк, Н. Кузьміна, В. Лозова, О. Пехота, С. Сисоева та ін.); становлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників (В. Бондар, В. Маслов, В. Олійник, В. Пуцов, В. Семиченко, Т. Сущенко та ін.); розвитку професійної компетентності педагогів у процесі курсової підготовки (А. Вербицький, А. Даринський, В. Кучинський, В. Максимова, М. Нечаєв та ін.).

Післядипломна педагогічна освіта – компонент безперервної освіти. Вирішення її основних завдань передбачає подальший розвиток особистості вчителя, забезпечення поглиблення, розширення й оновлення його професійних компетенцій. Фундаментальні положення становлення та розвитку системи післядипломної педагогічної освіти обґрунтовано в працях В. Бондаря, В. Киркалова, С. Крисюка, В. Маслової, Н. Протасової, Т. Шамової та ін. У наукових розробках А. Вербицького, А. Даринського, В. Максимової, М. Нечаєва, А. Нікуліної, В. Ушакової та інших висвітлено основні ідеї розвитку професійної компетентності педагогів у процесі курсової підготовки. Учені В. Бондар, А. Даринський, І. Жерносець, С. Крисюк, О. Купцов, В. Маслов, В. Пуцов та інші низку своїх досліджень присвятили питанням удосконалення системи післядипломної педагогічної освіти.

Проблеми післядипломної педагогічної освіти завжди перебувають у полі зору дослідників. Проте аналіз наукових джерел засвідчив недостатню розробленість проблеми методичної підготовки учителів початкових класів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Метою статті є визначення нормативно-правової бази здійснення післядипломної освіти вчителів початкових класів, уточнення поняття “методична підготовка учителів початкових класів”.

Післядипломна педагогічна освіта як галузь освіти дорослих спрямована на неперервне вдосконалення професійних знань, умінь і навичок.

У ст. 47 Закону України “Про освіту” зазначено, що післядипломна освіта являє собою спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду [3].

В Указі Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” зазначено, що для здійснення стабільного розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно здійснити ряд заходів: удосконалити нормативно-правове забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти; розробити стандарти післядипломної педагогічної освіти, зорієнтовані на модернізацію системи перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників навчальних закладів; реалізовувати сучасні технології професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів системи освіти відповідно до вимог інноваційного розвитку освіти; забезпечити випереджальний характер підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і керівних кадрів відповідно до потреб реформування системи освіти, викликів сучасного суспільного розвитку [5].

В “Енциклопедії освіти” (2008 р.) зазначено, що післядипломна педагогічна освіта виконує ряд функцій:

- компенсаційну (можливість здобуття педагогічними працівниками додаткової освіти);
- адаптувальну (пристосування педагогічних працівників до нововведень та змін в освітньому, соціально-економічному та виробничому середовищі);
- розвивальну (сприяння всебічному розвитку особистості в післядипломний період шляхом неперервного збагачення й оновлення знань, умінь та навичок, творчого зростання педагога) [2, с. 682].

Підсумовуючи результати проведених наукових досліджень, І. Титаренко зауважує, що післядипломна освіта вчителя в системі неперервної педагогічної освіти спрямована на модернізацію навчального процесу відповідно до сучасних динамічних змін у суспільстві; досягнення цілісності і наступності в навчанні та вихованні учнів; використанні сучасних форм, методів і технологій навчання; розвиток творчого потенціалу особистості; постійне поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки вчителя [4, с. 8].

Методична підготовка вчителів початкових класів є важливим компонентом діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти.

К. Авраменко акцентує увагу на багатоаспектності застосування терміна “методична підготовка”, а саме:

- як системотвірного компонента професійної підготовки вчителя;
- як самостійної динамічної й комплексної системи, що відбиває зміст, структуру та функції;

– як підсумку, який визначає рівень засвоєння методичних та інтегративних знань й умінь, сформованості професійно-методичних навичок [1, с. 10].

У наукових дослідженнях з проблем підготовки педагогічних працівників (Н. Абашкіна, М. Лещенко, М. Нікандров, Л. Пуховська та ін.) виокремлено два компоненти методичної підготовки вчителів початкових класів, а саме: теоретичний і практичний.

Учені С. Гончаренко, А. Пінський, М. Потоцький, В. Сластьонін та інші методичну підготовку педагога розглядають як самостійну та водночас керовану системою, оскільки її мета й завдання визначаються відповідно до теоретичної та практичної підготовки учителя, індивідуальних особливостей особистості й потреб до самовдосконалення.

У дисертаційній роботі, присвяченій методичній підготовці майбутніх учителів початкових класів, К. Авраменко доводить, що методична підготовка майбутнього вчителя початкової школи полягає в єдності трьох компонентів:

- 1) теоретичного (методики викладання навчальних дисциплін початкової школи);
- 2) практичного (проходження різних видів педагогічної практики);
- 3) аутометодичного (самостійна робота, саморегуляція методичних знань та вмінь, авторизація педагогічного досвіду, запровадження у власну педагогічну практику інновацій і сучасних освітніх технологій).

Учена зауважує, що якість методичної підготовки забезпечується реалізацією всіх її функцій, а саме: культурологічної, аксіологічної, прогностичної, інноваційної, діагностичної, моделювальної [1, с. 11].

Ураховуючи принципи неперервної освіти, методична підготовка вчителів початкових класів у післядипломній освіті має бути спрямована на подальший розвиток трьох її компонентів: теоретичного, практичного, аутометодичного.

Для реалізації мети методичної підготовки вчителя початкових класів у закладах післядипломної освіти необхідно вибудувати методичну систему такої підготовки.

Т. Феценко методичну систему підготовки вчителя в післядипломній освіті визначає як складну, відкриту динамічну систему, яка включає мету, завдання, зміст, методи, засоби й організаційні форми, зорієнтовані на особистість учителя, що забезпечує взаємодію викладача та слухачів на засадах діяльнісного підходу й враховує соціальний контекст розвитку суспільства та освіти [6, с. 4].

Побудова такої методичної системи підготовки вчителів початкових класів залежить від ряду факторів, що водночас безпосередньо впливають на формування нового погляду на професійний розвиток учителів. Такими факторами є:

- розвиток концепції, стратегії й тактики здійснення неперервної освіти;
- нова роль педагогічного працівника в умовах інформаційного суспільства та впровадження нових державних стандартів;
- урахування аксіологічної складової сучасної педагогічної освіти;
- пошук нових шляхів і засобів оцінювання якості освіти;
- пошук способів та критеріїв оцінювання якості роботи вчителя;
- нові підходи до атестації педагогічних працівників.

Висновки. Методична підготовка вчителя – важливий компонент професійної готовності вчителя, що передбачає відповідний рівень засвоєння методичних та інтегративних знань і вмінь, сформованість професійно-методичних навичок, що дають змогу здійснювати навчально-виховний процес у початковій школі.

Зміст, структура, організаційні форми методичної підготовки вчителів початкових класів у закладах післядипломної педагогічної освіти визначені нормативними документами щодо здійснення післядипломної педагогічної освіти.

Підвищення ефективності методичної підготовки вчителів початкових класів у закладах післядипломної педагогічної освіти України уможливорює врахування кращого вітчизняного та світового досвіду підготовки педагогічних працівників, виявлення ефективних форм і методів цієї діяльності в умовах реформування системи освіти України та інтеграції в європейський освітній простір.

Проведене дослідження не є остаточним розв'язанням проблеми методичної підготовки учителів початкових класів у закладах післядипломної педагогічної освіти. Доцільним вбачаємо вивчення питання методичної компетентності учителів початкових класів та побудову методичної системи її розвитку.

Список використаної літератури

1. Авраменко К.Б. Методична підготовка вчителів початкових класів у педагогічних навчальних закладах України (1956–1996) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / К.Б. Авраменко. – К., 2002. – 20 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 682.
3. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>.
4. Титаренко І.О. Післядипломна освіта вчителя початкових класів в системі методичної роботи загальноосвітньої школи) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / І.О. Титаренко. – К., 2005. – 20 с.
5. Указ Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
6. Фещенко Т.С. Методическая система подготовки учителя в постдипломный период как фактор повышения качества образования / Т.С. Фещенко // Актуальные задачи педагогики : материалы III междунар. науч. конф. (г. Чита, февраль 2013 г.). – Чита : Молодой ученый, 2013. – С. 20–24.

Стаття надійшла до редакції 22.08.13.

Хортів А.В. Методическая подготовка учителей начальных классов в учреждениях последипломного образования

В статье определяется нормативно-правовая база последипломного образования учителей начальных классов. Уточняется понятие “методическая подготовка учителей начальных классов”. Освещаются принципы построения, организации и реализации методической системы подготовки учителей начальных классов.

Ключевые слова: *методическая подготовка, методическая подготовка учителя начальных классов, последипломное педагогическое образование, функции последипломного образования, методическая система подготовки учителей.*

Hortiv A. Methodical preparation of primary school teachers in postgraduate teacher education

The article defined the legal framework postgraduate education of primary school teachers. The author clarifies the concept of “methodological training of primary school teachers.” Highlights the basic principles, organization and implementation of methodological training of primary school teachers.

Given the methodological principles of continuing education training primary school teachers in postsecondary education must focus on the further development of its three components – theoretical, practical, autometodological.

To implement the goals and methodological training of primary school teachers in postgraduate education to build a methodical system such training.

T. Feschenko methodical system of teacher training in postsecondary education determines how sophisticated, open dynamic system, which includes the purpose, objectives, content, methods, tools and organizational forms, focused on the individual teacher will provide teachers and students interact on the basis of the activity approach and takes into account social context of social development and education.

Construction of such a methodology of training primary school teachers depends on several factors simultaneously perform a direct impact on the formation of a new look at the professional development of teachers. These factors are:

- Development of concepts, strategies and tactics for implementation of lifelong learning;*
- The new role of pedagogical workers in the information society and the introduction of new state standards;*
- Taking into account the axiological component of modern teacher education;*
- Finding new ways and means of evaluating the quality of education;*
- Search methods and criteria for evaluating the quality of the teacher;*
- New approaches to the evaluation of teachers.*

Articles training teachers – an important component of professional readiness teacher provides an appropriate level of assimilation and integrative teaching knowledge and skills, professional formation and learning skills.

Articles training of primary school teachers provide an appropriate level of assimilation and integrative teaching knowledge and skills, professional formation and learning skills to allow the educational process in elementary school.

Content, structure, organizational forms methodical training of primary school teachers in institutions of postgraduate education is defined regulations for the implementation of postgraduate education.

Improved methodological training of primary school teachers in institutions of Postgraduate Education of Ukraine allows consideration of the best national and international experience in training teachers, identifying effective forms and methods of work in a reformation of the education system and the integration of Ukraine into the European educational space.

Prospects for further research in this direction. This study is not the final solution of the problem of methodological training primary school teachers in institutions of postgraduate education. It makes sense to see the study questions methodical competence primary school teachers and construction methodology of its development.

The investigated problem is part of the research theme of Psychology, Pedagogy and Education Management Mykolayiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education “Ways to improve the professional competence of teachers in the system of postgraduate education”.

Key words: *methodical preparation, methodical training of primary school teachers, postgraduate teacher education, graduate education functions, methodical system of teacher training.*